Aan de leden

Datum
8 juni 2021
Kenmerk
COS/U202100506
Lbr. 21/048
Telefoonnummer
070 373 8393
Bijlage(n)
-

Onderwerp
Arbitrage jeugd en afspraken rijk–VNG

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Op 2 juni jl. hebben de VNG en het rijk in een bestuurlijk overleg gesproken over de uitspraak van de Commissie van Wijzen inzake het jeugddossier. Op basis van de afspraken in dit overleg stelt het rijk voor 2022 € 1,314 miljard extra ter beschikking aan gemeenten ter compensatie voor de tekorten op het gebied van jeugdhulp. Hiermee volgt het kabinet de uitspraak van de Commissie. In het overleg is ook vastgesteld dat het nieuwe kabinet een besluit dient te nemen over de structurele financiële bekostiging van gemeenten vanaf 2023 op dit dossier en dat rijk en VNG zich committeren aan een Hervormingsagenda Jeugd. Deze agenda dient voor 1 januari 2022 te worden opgesteld. In deze brief lichten we de afspraken nader toe.

Wat vooraf ging

Het onderzoek ‘Stelsel in Groei’, uitgevoerd door AEF, heeft aangetoond dat gemeenten € 1,7 miljard tekort komen in de uitvoering van de taken op basis van de Jeugdwet. In december 2020 hebben het rijk en de VNG de uitkomsten van dit onderzoek geaccepteerd. Daarbij is afgesproken dat in februari nader zou worden gesproken over een oplossing voor de acute financiële problemen van gemeenten en dat het kabinet en de VNG dit onderzoek gezamenlijk zouden wegen om een antwoord te geven op de vraag hoe de omvang van het tekort via een combinatie van middelen en maatregelen het hoofd kan worden geboden. Deze gezamenlijke bestuurlijke weging zou een zwaarwegende inbreng ten behoeve van een nieuw kabinet zijn. Op dat moment is onder opdrachtgeverschap van de VNG en het rijk een stuurgroep gestart om extra maatregelen in kaart te brengen. Deze stuurgroep, onder leiding van Marjanne Sint, heeft in april 2021 haar rapport opgeleverd. Omdat het kabinet medio maart nog steeds geen uitspraak deed over het structureel benodigde budget en het kabinet de gemeenten op de korte termijn geen zicht bood op een oplossing voor de grote tekorten van gemeenten, riep de VNG de arbitrage in. Uiteindelijk heeft het

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

kabinet eind april € 613 miljoen vrijgemaakt voor 2021 vanwege de acute problemen in de jeugdzorg.

Uitspraak Commissie van Wijzen
De VNG heeft de Commissie van Wijzen gevraagd om op 5 punten een uitspraak te doen:

1. Het rijk gehouden is om gemeenten vanaf 2022 een structureel vergoedingenniveau voor de jeugdhulp toe te kennen dat uitgaat van de uitkomsten van het onderzoek van AEF en het daarin vastgestelde tekort ad € 1,6 -1,8 miljard, te vermeerderen met een vergoeding voor toekomstige volumegroei en adequate indexatie.
2. Op het sub 1 bedoelde bedrag uitsluitend een aftrek mag plaats hebben voor besparingen die zich laten realiseren op basis van financieel vooraf gedegen gevalideerde maatregelen, rekening houdend met de uitvoerbaarheid en de benodigde implementatietijd.
3. Het rijk tevens is gehouden om gemeenten afdoende te compenseren voor de geleden en nog te lijden tekorten op de jeugdhulp totdat er duidelijkheid bestaat omtrent het structureel benodigde vergoedingenniveau.
4. Het rijk en de VNG (namens de gemeenten) gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de inrichting en uitvoering van een Ontwikkelagenda 2022-2027 die ertoe strekt dat de oorspronkelijke bedoeling van de decentralisatie ten volle wordt waargemaakt en de beheersbaarheid en effectiviteit van het stelsel worden verbeterd en er een zwaarwegend belang is daarmee zo snel mogelijk aan de slag te gaan.
5. De VNG in positie wordt gebracht om de sub 4 bedoelde verantwoordelijkheid ten volle te kunnen waarmaken.

In haar uitspraak is de Commissie van Wijzen de VNG op bijna alle knelpunten tegemoetgekomen. In 14 onderdelen doet de Commissie uitspraak, waarin zij stelt dat het rijk gemeenten dient te compenseren voor het feitelijke tekort met inachtneming van het accres. =De Commissie baseert dit op het gegeven dat bij de uitvoering van de Jeugdwet door gemeenten sprake is van medebewind, waarvan het Rijk ingevolge artikel 108 lid 3 Gemeentewet de kosten heeft te vergoeden. Hier kan alleen van worden afgeweken indien de gemeentelijke activiteiten niet rechtstreeks de uitvoering van de Jeugdwet betreffen. Hiermee heeft de Commissie een heldere uitspraak gedaan over de juiste interbestuurlijke verhoudingen. Op basis van deze uitspraak komt de Commissie voor 2022 op zo'n € 1,9 miljard.

Het genoemde bedrag kan met middelen en met maatregelen die voortvloeien uit de Hervormingsagenda Jeugd (dit is de nieuwe term voor 'ontwikkelagenda') worden gedekt. Dat wil zeggen dat naarmate er meer maatregelen kunnen worden genomen en deze geëffectueerd zijn, dit in mindering kan worden gebracht op de benodigde financiële middelen. Tevens geeft de Commissie handvatten mee hoe de agenda dient te worden vormgegeven en gemonitord en benoemt de Commissie dat gemeenten en rijk vanuit hun verantwoordelijkheid dienen bij te dragen aan de noodzakelijke verbetering van het jeugdhulpstelsel. De Commissie heeft geen uitspraak gedaan over de vraag van de VNG over de tekorten in de voorafgaande jaren.

Het bestuur van de VNG heeft besloten om de uitspraak van de Commissie van Wijzen volledig te omarmen. Dit geldt voor de financiële consequenties van de uitspraak, maar ook voor de inhoudelijke opgaven die de Commissie heeft genoemd. De financiële compensatie van gemeenten door het rijk dient dus samen te gaan met een stevige inzet van gemeenten en rijk om te komen tot een verbeterde jeugdhulp en beheersing van de kosten. Hiermee spreken we een grote verantwoordelijkheid uit om ook daadwerkelijk tot een verbetering te komen.

Afspraken VNG en rijk op basis van de uitspraak van de Commissie van Wijzen
Op 2 juni jl. heeft de VNG met het kabinet afspraken gemaakt over de compensatie van het rijk voor gemeenten in 2022 en over een gezamenlijke hervormingsagenda jeugd, die voor 1 januari 2022 moet worden opgeleverd om als basis te dienen voor de jaren 2022–2028. Het nieuwe kabinet zal gezamenlijk met het vaststellen van de hervormingsagenda een besluit nemen over de structurele financiering van gemeenten vanaf 2023. De structurele financiering is voor de VNG randvoorwaardelijk voor de uitvoering van de hervormingsagenda.

Toelichting financiële compensatie voor 2022
Het demissionaire kabinet maakt voor 2022 € 1,314 miljard vrij ter compensatie van gemeenten voor de tekorten op jeugdzorg. Dit bedrag is gebaseerd op de uitgangspunten in het rapport van de Commissie van Wijzen van € 1,9 miljard. Het verschil wordt verklaard door het volgende: € 300 miljoen hadden gemeenten al toegekend gekregen voor 2022, er ligt een besparingsopgave van € 214 miljoen (zie tabel 1, pag. 12 uitspraak Commissie van Wijzen)* en er is rekening gehouden met accres-verschillen. Met deze compensatie volgt het rijk de uitspraak van de Commissie van Wijzen volledig. Deze compensatie is een antwoord voor de tekorten van gemeenten in 2022 op dit dossier. Tegelijkertijd biedt het de mogelijkheid om vanuit de inhoud een impuls te geven aan een verbeterde jeugdhulpverlening, met inachtneming van de notie dat de opgave ook zal zijn om de komende jaren in gezamenlijkheid met de partners tot een vermindering van de kosten voor de jeugdhulp te komen.

*Dit betreft de onderstaande maatregelen uit het rapport van de stuurgroep Sint. Met het maken van deze afspraken heeft de VNG zich gecommitteerd om, indien van toepassing met medewerking van het rijk, deze maatregelen op te pakken:

- Afbakening reikwijdte jeugdhulp (op basis van de uitspraak van de Commissie zal het rijk hierin een stevige rol moeten pakken);
- Versterking bestaanszekerheid;
- Tariefdifferentiatie;
- Beperking verwijzingen naar gecontracteerd aanbod;
- Regionalisering (gemeenten zijn hier in het kader van de Norm voor Opdrachtgeverschap al intensief mee bezig);
- Brede invoering POH-Jeugd GGZ;
- Standaardisatie uitvoering.

Uitkering bedrag en meerjarig perspectief
In de komende weken zal er op basis van overleg door het rijk duidelijkheid worden geboden aan gemeenten over de wijze van uitkering van het budget. Dit dient voor 1 juli a.s. plaats te vinden. In het overleg heeft de VNG aangedrongen om dit budget volledig uit te keren in de Algemene Uitkering in het Gemeentefonds. De budgettaire verwerking geschiedt bij de Miljoenennota.

Omdat de middelen vooralsnog alleen voor het jaar 2022 zijn toegekend, blijft de vraag bestaan hoe gemeenten hiermee om mogen gaan in meerjarig perspectief bij het opstellen van de begroting voor volgend jaar. De VNG zal zich ervoor inspannen dat gemeenten nog deze maand duidelijkheid krijgen hoe ze hiermee om mogen gaan, zodat zij hier rekening mee kunnen houden in hun reguliere begrotingsproces. Op korte termijn zullen hierover nadere gesprekken worden gevoerd met BZK en IPO. Doel is om gezamenlijk te komen tot een pragmatische oplossing tot aan het moment dat een nieuw regeerakkoord definitief uitsluitsel geeft over het structurele financiële perspectief.

Hervormingsagenda Jeugd

Het demissionaire kabinet en de VNG zijn in deze afspraken overeengekomen om te starten met het proces om te komen tot een Hervormingsagenda Jeugd. Dit doen we vooruitlopend op eventuele besluitvorming van een nieuw kabinet in de formatie. De agenda zal zowel afspraken omvatten die raken aan de uitvoering binnen het huidige stelsel als afspraken die vragen om aanpassing in wet- en regelgeving. Het rapport van de stuurgroep Sint en de uitspraak van de Commissie van Wijzen biedt hiervoor de basis. De VNG en het rijk hebben hierbij het commitment uitgesproken om beide vanuit ieders verantwoordelijkheid met maximale inspanning deze agenda te realiseren. De VNG zal dit doen door een grote rol te vervullen in het programmatisch vormgeven van de Hervormingsagenda. De agenda dient te leiden tot zowel een verbetering van de hulpverlening als ook een stevigere beheersing van het stelsel. De VNG en het rijk zullen in gezamenlijkheid sturing geven aan het opstellen en uitvoeren van deze agenda. Dit gebeurt samen met andere relevante partners, zoals aanbieders, professionals en cliënten. Met deze agenda komt er ook een grote verantwoordelijkheid te liggen bij gemeenten en de VNG om te komen tot een betere jeugdhulpverlening. Deze handschoen pakken we graag samen met u op.

Toelichting op verdere uitwerking middelen voor 2021

Eerder hebben we u geïnformeerd over de afspraken van 22 april 2021 over de compensatie van het rijk van € 613 miljoen voor gemeenten in het jaar 2021 vanwege de acute problemen in de jeugdhulp. Hieronder benoemen we een aantal verdere uitwerkingen van deze afspraken. Van dit bedrag zal € 120 miljoen via specifieke uitkeringen met diverse doelen worden uitgekeerd. Daarnaast wordt € 493 miljoen via de algemene uitkering in het gemeentefonds beschikbaar gesteld, waarvan € 255 miljoen beschikbaar is gesteld om extra regie en inzet op wachttijden te kunnen realiseren. Het grootste gedeelte is beschikbaar gesteld in de meicirculaire. Er is € 55 miljoen achtergehouden omdat een zeer gering deel hiervan beschikbaar wordt gesteld voor landelijke ondersteuning en coördinatie op de regie op de wachttijden. Het overige wordt in de septembercirculaire uitgekeerd aan gemeenten.

Aanpak problematische wachttijden

Deze aanpak betreft de problematische wachttijden in de regionaal ingekochte Jeugdzorg (JeugdzorgPlus, Wvggz-instellingen voor jeugd en Orthopedagogische Behandelcentra en de zorgvormen crisiszorg en intensief ambulante zorg). De afspraken zijn tweeledig en betreffen het intensiveren van de aanpak van complexe casuïstiek en het verstevigen van regionaal en landelijk inzicht en overzicht. Hiervoor wordt een samenhangende opdracht gegeven aan het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en het Ketenbureau i-Sociaal Domein. De eerste resultaten worden in het najaar verwacht en zullen naar verwachting bijdragen aan het maken van vervolgafspraken voor de komende jaren.

Specifieke uitkering voor de acute GGZ

Een ander onderdeel van de afspraken voorzag in € 50 miljoen voor de problemen in de acute GGZ vanwege een toegenomen vraag als gevolg van de coronapandemie. Momenteel wordt hiervoor een aanpak uitgewerkt die 8 coördinerende gemeenten in staat zal stellen om samen met een vastgesteld aantal GGZ-aanbieders die acute GGZ leveren een plan in te dienen. Dit plan voorziet in extra inzet van de acute GGZ om de grote druk op deze zorg te verminderen. Middelen kunnen ingezet voor tijdelijke uitbreiding van de (ambulante en klinische) crisiscapaciteit en het verminderen van de druk op de jeugd-ggz crisiscapaciteit, waaronder activiteiten die bijdragen aan het voorkomen van crisis.

Ter afsluiting
Het is een goede zaak dat het demissionaire kabinet conform de uitspraak van de Commissie heeft gehandeld en duidelijkheid heeft gegeven voor het jaar 2022. Het is nu aan de formerende partijen en het nieuwe kabinet om hetzelfde te doen en zo tot een structurele oplossing te komen voor financiële problemen met betrekking tot de jeugdhulp. Wij zullen dit ook bij deze partijen kenbaar blijven maken. Daarnaast gaan wij graag met u aan de slag aan de verdere transformatie doormiddel van de Hervormingsagenda. Dit vraagt een grote inzet van gemeenten, rijk en betrokken partijen. Dit zijn we aan onze inwoners, en in het bijzonder de jeugd, verplicht.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

L.K. Geluk
Algemeen directeur